

De majoor

De majoor

het verhaal van mijn opa

Herman van Oort

Johann van Rossum

Coverontwerp: auteur

Redactie: Marjan Boom

Uitgeverij Brave New Books (Singel Uitgeverijen)

© johannvanrossum, 2025

ISBN 9789465200507

www.johannvanrossum.nl

info@johannvanrossum.nl

De majoor

In het West-Brabantse dorp, waar ik opgroeide sprak buiten onze familie niemand over ‘opa van Rossum’. Wanneer er gesproken werd over de man met de kaarsrechte rug, dan had men het over ‘de majoor’. En hoewel mijn vader ook een eerbaar beroep uitoefende, was ik nooit de zoon van de schilder, maar steeds ‘de kleinzoon van de majoor’.

Zo gebeurde het dat ik laat in de avond, waarschijnlijk op een zaterdag- of zondagavond, op mijn Puch ‘met hoog stuur’ bij de spoorwegovergang in Etten voortijdig afsloeg naar het fietspad aan de linkerkant van de provinciale weg naar Hoeven. Door deze clandestiene afslag hoopte ik een paar seconden eerder thuis te zijn. Mijn manoeuvre bleef echter niet onopgemerkt; halverwege de Hoevenesweg wordt het fietspad versperd door een Volkswagen Kever. Een man in politie-uniform stapt uit aan de bestuurderskant, zet een politiepet op en komt in versnelde pas op de wegmisbruiker af. Ik ben me op dat moment van geen kwaad bewust. Mijn brommer is weliswaar opgevoerd, maar ik ben er heilig van overtuigd dat ik de maximale snelheid van dertig in de bebouwde kom en die van veertig daarbuiten niet schromelijk overschreden heb.

‘Rijd je altijd aan de verkeerde kant van de weg?’

Ha, dát was het wat ik fout deed! Ik weet nog net het verweer, dat ik zo altijd rijd, voor me te houden. Terwijl de aspirant-agent mijn verzekeringspapieren vordert, komt zijn corpulente, oudere collega uit de Kever tevoorschijn en bekijkt aandachtig de papieren.

‘Van Rossum? Kleinzoon van de majoor?’

Ik besef dat mijn afkomst ontkennen geen zin heeft: ‘Ja, meneer.’

Terwijl hij me de verzekeringsdocumenten teruggeeft, zegt hij tegen de jonge agent: ‘Laat hem maar gaan. Familie van een oud-collega.’

Met een zucht van verlichting start ik opnieuw mijn brommer en rijd, terwijl ik me keurig aan de toegestane snelheid houd, de duisternis in op weg naar huis.

‘Kleinzoon van de majoor’ is mijn geuzennaam geworden.

Op het kerkhof

‘Ik zou er nog niet dood op de stoep gevonden willen worden.’ Nu wil je dat waarschijnlijk nergens, maar voor mij geldt dat in het bijzonder voor het West-Brabantse plaatsje Hoeven.

Ik heb er weliswaar een gelukkige jeugd gehad, maar het dorp dat ik begin jaren zeventig verliet, heeft achter mijn rug een metamorfose ondergaan, die me meteen tegenstond toen ik het graf van mijn veel te jong overleden zusje Annie en dat van mijn grootouders wilde bezoeken. De dorpsstraat met kinderkopjesbestrating is een klinkerweg met net iets te veel verkeersobstakels geworden. De dorpswinkels zijn verbouwd tot woonhuizen, het gemeentehuis heeft een andere functie gekregen, de Sint-Jan de Doperkerk is dorpshuis geworden en het grootseminarie Bovendonk is al lang geen priesteropleiding meer. Het kerkhof achter die kerk is er nog. Het graf van mijn zusje is verplaatst; de kindergraven liggen nu dicht bij elkaar, alsof ze nu samen verder kunnen spelen.

Het graf van mijn opa, Kornelis van Rossum, en mijn oma, Johanna Driessen, is geruimd.

*Kornelis van Rossum
5 oktober 1873, Niftrik
10 december 1957, Hoeven*

*Johanna Driessen
28 maart 1875, Niftrik
24 maart 1952, Hoeven*

Het witte marmer met hun namen en de ovale, geëmailleerde foto's is weg; het is nu de laatste rustplaats van iemand die ik niet ken.

Op weg naar de uitgang van de dodenakker heb ik mijn besluit al genomen: mijn opa mag niet in de vergetelheid raken. De nog in leven zijnden die hem gekend hebben, beschrijven hem als een statig iemand, vriendelijk en hulpvaardig. Ik ken hem als de grijze meneer met dito snor, die bij ons thuis in de woonkamer zijn eigen leunstoel had, die je zonder aansporing voor hem vrijmaakte wanneer hij binnenkwam. Een opa die je niet knuffelde wanneer je dat niet wilde en bij wie je niet op schoot hoefde, je kreeg een aai over je bol en een pepermuntje uit een rolletje, dat zijn de herinneringen aan mijn opa. Mijn oma heb ik nooit goed gekend; ik herinner me een lieve mevrouw met zilvergrijs haar, die in een bed lag en afscheid van ons nam. Ik was drie toen ze overleed.

De begrafenis van mijn opa staat nog vers in mijn geheugen gegrift. Ik was negen toen de majoor overleed en de kist met zijn stoffelijk overschot door een erehaag van politiemensen in prachtige uniformen naar een vers gegraven kuil op het kerkhof gedragen werd.

Voor mij is mijn opa niet echt dood; je bent immers pas dood als niemand meer aan je denkt. Om hem aan die vergetelheid te ontrukken, ben ik zoveel mogelijk over hem gaan verzamelen. Ik was daarin blijkbaar niet de enige; mijn ome Guust had zich ontfermd over de tastbare nalatenschap van zijn vader. Ik mag het verder doen met de verhalen die mijn vader en mijn oom vertelden. Mijn vader en mijn oom zijn er niet meer; ik kwam in het bezit van alles wat mijn ome Guust over de brigadier-majoor* bij de rijksveldwachter uit Rosmalen en Hoeven bijeen gezocht heeft. Behalve zijn regimentsboekje uit militaire dienst, de akten van benoeming en van eervol ontslag, de krantenartikelen, de bevoegdheid om wapenstok, sabel, dienstpistool en geweer te gebruiken, akten bij de onderscheidingen en veel ambtsberichten, kreeg ik goed bewaard gebleven fotomateriaal.

Ik bleef met veel vragen zitten; vragen waarvan de antwoorden op het kerkhof liggen – als ze inmiddels niet geruimd zijn.

~

Het verhaal van mijn opa begint in Niftrik.

* Een brigadier-majoor bij de rijksveldwacht had vijf tot tien man onder zich. Op zo'n brigade had je slechts vier rangen.

Van laag naar hoog: rijksveldwachter, brigadier-titulair, brigadier en brigadier-majoor. Hoger was er niet op een brigade.

De benoeming tot 'onbezoldigd rijksveldwachter' werd verleend aan iemand die al gemeenteveldwachter, jachtopziener, stedelijk agent, enz. was. Het gaf hen opsporingsbevoegdheid buiten hun regio. Er stond geen opleiding tegenover, maar dus ook geen vergoeding. Het was een papieren benoeming.

Een gemeenteveldwachter kon zonder deze benoeming alleen maar handhaven op gemeentelijke verordeningen. In de praktijk waren deze benoemingen tot onbezoldigd rijksveldwachter vooral een goedkope oplossing om de opsporingscapaciteit van het politiekorps te vergroten. In die tijd groeide dat korps enorm.

De strik

Na school gaan de nette kleren uit en moet de overal aan; klompen of laarzen in plaats van de leren schoenen. School was leuk vandaag, de meester vertelde over de Frans-Pruisische oorlog en over de slag bij Sedan, waar het Franse leger werd verslagen en Napoleon III gevangengenomen werd. De Fransen verloren een groot gebied. Het is nu meer dan tien jaren geleden, maar de meester vertelde het alsof het vorige week gebeurd was. De meester kan mooi vertellen. Hij heeft de kranten daarover bewaard en las eruit voor.

Oorlog moet iets verschrikkelijks zijn. Ik hoop nooit ingeloot te worden om als miliciens ons fijne dorp te moeten verlaten.

Niftrik is een gehucht aan de Maas, het hoort bij Wijchen. Met het veerpontje steek je de rivier over en kom je in Ravenstein. Ik ben nog nooit aan de overkant geweest. De oversteek kost een halve cent, dat kunnen we thuis niet missen.

We zijn niet arm, maar geld uitgeven om ergens te komen, dat doen we niet. Mijn vader werkt hard op de akkers om de pacht te kunnen betalen en om eten en kleren voor ons te kunnen kopen. We hebben een groentetuin waar mijn moeder in de zomer bijna iedere dag in bezig is. Mijn broer Willem is zes jaar ouder dan ik, die is na de zesde klas bij de boeren als loonknecht gaan werken. Mijn vier jaar oudere zus Anna gaat straks als dienstbode beginnen. Mijn vader wil niet dat ze in een fabriek in Wijchen of Oss gaat verdienen. Pa heeft daar verhalen over gehoord.

Voor Anna zoekt hij wel een betrekking bij een deftige familie. Het liefst bij de dokter, notaris, fabrikant of burgemeester. Vader en moeder hebben met mij nog nooit gesproken over wat ik later zou gaan doen. Meestal geeft de bovenmeester advies aan de ouders. Studeren kost geld, dat gaat zeker een rol spelen. Voorlopig hoef ik me daar niet druk over te maken.

Het is zaterdag, vanaf twaalf uur zijn we vrij tot maandagochtend. Zondagochtend gaan we naar de kerk en 's middags komt er vaak familie langs of we gaan zelf ergens op bezoek.

Op deze zomerse zaterdagmiddag mag ik met mijn vrienden gaan zwemmen. De Maas is verboden gebied voor ons; door de sterke stroming zijn er al mensen verdronken, waarschuwt mijn moeder.

“We gaan bij de kuil van de Loonse Waard, het is daar niet diep en er is geen stroming”, stel ik mijn moeder gerust.

De dijk in de Maas is op die plek ooit eens doorgebroken en achter die dijk is een grote plas ontstaan. Op een zomerse dag kan het er druk zijn. Op de dijk naar Balgoij is alleen schaduw wanneer we langs de bomerij blijven lopen. Met onze laarzen banjeren we tussen de brandnetels, distels en bramenstruiken door. Met goed schoeisel hoef je niet bang te zijn waar je loopt, dacht ik.

Verkeerd gedacht! Ik struikel en beland midden tussen de planten die van de natuur stekels hebben meegekregen. Daar lig ik dan, terwijl mijn vrienden de grootste lol hebben om mijn klunzig gedoe. Gevallen over mijn eigen benen? Mijn voet is ergens achter blijven steken, een boomwortel misschien. Wanneer ik probeer op te staan, voel ik dat mijn laars vastgehouden wordt. Mijn voet zit verstrikt in een stuk ijzerdraad. IJzerdraad zo dun dat het als een scherp mes door mijn laars gesneden heeft. Mijn vrienden weten me te bevrijden door de laars van mijn voet te trekken. Het stuk ijzerdraad heeft met een ijzeren pen in de grond vastgezet. Ik heb een flinke snee in mijn voet. Zwemmen in de plas kan ik nu wel vergeten. Samen met mijn vriend Hent ga ik terug naar huis. De anderen lopen door naar de Waard.

‘Wacht even!’ zegt Hent, ‘Dat ijzerdraad nemen we mee. Straks trapt er opnieuw iemand in.’

Moeder had ons nog lang niet terugverwacht.

‘Je laars kapot, hoe komt dat zo?’

Hent doet uitgebreid verslag en toont het stuk ijzerdraad.

‘Ik weet niet wat ik daarvan moet denken, misschien weet vader dat.

Kom, we gaan eerst de wond aan je voet verzorgen. Doet het pijn?’

Wanneer mijn moeder terugkomt met jodium en verband, komt mijn vader achter haar aan.

‘Dat is een konijnenstrik’, weet hij, ‘Waar heb je die gevonden?’

‘Bij de bomen achter de dijk naar Balgoij. Ik zag hem niet staan.’

‘Dat is ook de bedoeling, Kees. Zo’n strik zet iemand op een paadje waarvan hij weet dat er wild loopt. Of het nu konijnen, marters, hermelijntjes zijn. Soms strooien ze wat voer op zo’n paadje. Het beestje komt met zijn kop in de lus en hoe harder hij dan probeert om los te komen, hoe vaster de strik aangetrokken wordt. Het beestje wurgt zichzelf.’

‘Wat een akelige dood voor zo’n diertje!’

Of het nu door het verhaal van pa komt of door het bijtende jodium op mijn voet, de tranen springen in mijn ogen.

‘Wie doet nou zoiets wreeds?’ vraagt Hent.

‘Stropers, jongen. Mensen die op die manier aan een goedkoop stukje vlees willen komen of aan een mooi bontvelletje dat ze kunnen verkopen.’

‘Doen ze daar niets tegen?’

‘Die stropers zijn de jachtopzieners en veldwachters vaak te slim af. Ze controleren meestal in het donker hun strikken. Maar worden ze gepakt, dan zijn ze nog niet jarig!’

Ik weet nu wat ik later wil worden: jachtopziener, ik ga ze pakken, die stropers!

Loteling

De bovenmeester is bij ons thuis geweest en heeft met mijn vader* gesproken. Ik kan misschien na de zesde klas naar het Meer Uitgebreid Lager Onderwijs. Behalve de vakken Nederlandse taal, rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis, zou ik daar bovendien les krijgen in vormleer, kennis der natuur, de beginselen van de moderne talen en van landbouwkunde.

‘Gymnastiek en handtekenen staan bij de mulo ook op het lesrooster. Ik denk dat je dat wel aankunt.’

Mijn vader moet er nog over nadenken. Wat ik ervan vind, vraagt niemand en eerlijk gezegd heb ik er nog geen mening over; ik heb er nooit over nagedacht. Ik wil jachtopziener worden, daar heb ik geen vormleer of Frans voor nodig.

Er gaan maanden voorbij. In het voorjaar van ’85 help ik mijn vader op de akker met het inzaaien van gerst. Vader praat nooit wanneer hij op het land aan het werk is; ik schrik ervan wanneer hij ineens over school begint.

‘Wil je graag naar die school, Kees? De meester zegt dat jij het kunt. Het schoolgeld kunnen we betalen. Je moet wel naar Nijmegen, dat is bijna twee uur gaans.’

‘Hent en Wim gaan er ook naar toe. Misschien komen we dan wel in dezelfde klas.’

Met een volle schooltas met alle boeken die ik voor school heb, maar die ik echt niet iedere dag nodig heb, loop ik met mijn vrienden naar de muloschool in de stad. De eerste dagen op de school is het wennen. Je gaat voor een ander vak naar een ander leslokaal; de leraar aardrijkskunde heeft zijn leslokaal volgehangen met landkaarten, bij geschiedenis zijn er prachtige schoolplaten over de Romeinen, ridders en kastelen, de leraar rekenen en wiskunde heeft het saaiste lokaal van de school. Het tekenlokaal is bijna net zo groot als de gymzaal.

*Mijn moeder, Maria Jacobs, overleed toen ik tien was.

Voor gymnastiek sporten we bij mooi weer op het sportterrein naast de school.

De leraren zijn wel aardig, soms streng, maar dat moet af en toe. De meeste jongens op de muloschool komen uit Nijmegen. Er wordt neergekeken op de jongens die van buiten de stad komen. ‘Boerkes’, wordt er soms achter onze rug gefluisterd; het wordt nooit hardop gezegd. De stadse knullen kijken wel uit voor die mannen uit Ewijk, Hernen, Wijchen of Alverna. Boerenknuisten komen hard aan!

De eerste klas van de mulo was moeilijk voor me; ik moest wennen aan de leraren, de nieuwe vakken en thuis nog werk voor school maken, is ook nieuw voor me. Dingen vanbuiten leren vind ik leuk: de hoofdsteden van landen, de rijtjes bij Duits en formules bij wiskunde. Ik kan dat allemaal goed onthouden. Ik mag over naar de tweede klas. Hent is ook over, Wim is blijven zitten en hij besluit van school te gaan. Hij gaat werken bij de uitbeender in Heesch bij Oss. We lopen voortaan met z’n tweeën naar en van school.

Daar sta ik dan, na drie jaar mulo met een diploma. Mijn vader, broer en zus zijn trots op me, ze zeggen het niet, maar ik wéét het.

Met mijn mulo-A diploma ga ik langs bij de bovenmeester.

‘Ik ben blij voor je. Ik wist dat het niet eenvoudig voor je zou worden, maar je hebt het gedaan. Wat ga je daarna doen? Nog verder leren of een baantje zoeken? Er is werk genoeg voor zo’n doorzetter als jij.’

‘In verder leren heb ik niet zoveel zin, meester. Ik wil graag jachtopziener worden, maar daar ben ik nog te jong voor. Ik zoek wel iets waarmee ik in ieder geval het schoolgeld van de mulo kan terugbetalen aan mijn vader.’

‘Dat is heel mooi van je, Kees. Ik denk dat ik wel iets voor je kan regelen. Ik ken de notaris uit het dorp. Is je handschrift nog steeds zo mooi?’

Bijna twee jaar werk ik nu bij het notariaat. Ik moet er nette kleren aan en draag losse mouwen over die van mijn colbertjasje, zodat door het vele schrijven het colbertje niet gaat slijten. Ik krijg een mooi traktement. De notaris is erg tevreden over mijn inzet, maar

dat binnenzitten, ik word er onrustig van. Ik geniet iedere dag van de wandeling naar het kantoor en van het kantoor naar huis. Ik ben stikjaloers op mijn oude klasgenoten die 's morgens de koeien gaan melken in de wei en aan het hooien zijn wanneer ik tegen half zes 's middags weer naar huis ga. Joris uit mijn klas van de lagere school, rijdt met de melkkar, het paard kent de route, veel hoeft hij niet te doen. Volle melkbussen ophalen bij de boerderijen, afleveren bij de melkfabriek en de lege bussen daarna weer terugbrengen bij de boer. Hij is buiten; ik zou zo met hem willen ruilen!

De notaris moet gemerkt hebben dat ik hier toch niet helemaal op mijn plaats ben. Misschien is mijn handschrift slordiger geworden, ik weet niet waarom hij me op een dag apart neemt en vraagt of ik het wel naar mijn zin heb. De onverwachte vriendelijkheid van de meestal zo gereserveerde man verrast me. Ik laat mijn reserves tegenover mijn werkgever los en vertel hem dat ik het liefst toch buiten zou willen werken.

‘Ik had al zo’n vermoeden, Kees. Ik heb het daarover gehad met de bovenmeester. Hij heeft misschien buitenwerk voor je gevonden op kasteel Wijchen. Daar zoekt men iemand die het terrein onderhoudt en timmerwerk kan verrichten. Lijkt je dat wat? Je verdient er hetzelfde als hier.’

Ik pak die kans met beide handen aan.

In de onderhoudsdienst werk ik alleen; ik verzorg het park, de slotgracht en het schromelijk verwaarloosde gebouw. De bomen bij het kasteel vergen veel onderhoud, het schoonhouden van de gracht om het kasteel is soms smerig werk, het timmer- en herstelwerk is veel, maar is niet vervelend. Ik kan mijn handen gebruiken voor iets anders dan schrijven en bladeren in akten; ik ben grotendeels buiten. Het kasteel is van een familie die in België woont; ze gebruiken het kasteel uitsluitend als zomerverblijf. Geld voor goed onderhoud en deugdelijke reparaties is er niet. En misschien is het er wel, het wordt er niet aan uitgegeven.

In het jaar dat ik negentien word, moet ik me voor de eerste van de derde maand in mijn woongemeente laten inschrijven. Maanden later wordt er thuis een brief voor mij bezorgd. Ik heb nog niet

eerder een brief gekregen; voorzichtig maak ik de omslag open en lees dat ik naar de lotingdag moet komen op het gemeentehuis van Wijchen. Dertig jongens moeten in aanwezigheid van de burgemeester, de gemeentesecretaris, de bovenmeester van de jongensschool en twee officieren van de krijgsmacht met gesloten ogen uit een grote bloemenvaas een papiertje trekken. Op zeven van die papiertjes is een nummer genoteerd; drieëntwintig papiertjes zijn blank. Op het papiertje dat ik uit de vaas haal, staat een nummer: ik ben ingeloot! Ik word soldaat. Ik haast me om het bericht thuis te vertellen. Ik weet niet of ik deze uitslag moet vieren of er teleurgesteld over moet zijn. Mijn zus barst in tranen uit; die ziet mij al sneuvelen in een of andere oorlog. Mijn vader en mijn broer waren steeds uitgeloot. Ik word ingelijfd bij het 2^e Regiment Infanterie, 5^e Bataljon, 4^e Compagnie, onder de letter J. Ik moet me op 27 maart om negen uur in de ochtend melden op de Tolbrugkazerne in 's-Hertogenbosch.

Er zit een vervoersbewijs voor de trein bij. 's-Hertogenbosch is de hoofdstad van de provincie, weet ik, het ligt ten westen van Oss. Ik ben er nog nooit geweest. Er zijn nog een paar jongens uit Wijchen die zich op die datum bij dezelfde kazerne moeten melden. We kunnen samen reizen.

Op het wereldtoneel gebeuren er een aantal verontrustende zaken, onder andere met de Tsjechen in de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije, in Zuid-Afrika ontstaan conflicten tussen de Boerenrepublieken en het imperialistische Groot-Brittannië en in Duitsland is de wispelturige Wilhelm II aan de macht en zou zowel in de binnenlandse als buitenlandse politiek zijn land veel schade berokkenen. Van dit alles heb ik geen weet en verontrustende berichten, dat het Nederlandse leger zich moet voorbereiden op interventie bij een van deze aangelegenheden, zijn er niet.

Over mijn tijd als milicien in de Bossche kazerne zou ik met spannende verhalen thuis moeten komen, maar erg opwindend is het voor mij niet geweest. Ik heb er wel veel van opgestoken. Ik leerde vies eten lekker te vinden, mocht urenlang marcheren, raakte bedreven in door de modder en onder prikkeldraad kruipen, mijn brits volgens voorschrift opmaken en volgens weer andere

voorschriften mijn kledingkast inrichten. Ik bekwaamde me in schoenen en laarzen poetsen, een geweer uit elkaar halen, schoonmaken, weer in elkaar zetten en schieten met dat perfect gereinigde wapen.

Ik heb bovendien in die anderhalf jaar aardig wat mensenkennis opgedaan. Ik denk dat dit laatste voor mij de grootste verdienste van mijn diensttijd is geweest. Ik heb geleerd om anderen niet op hun gedrag, maar op hun beweegredenen te beoordelen.

Door te begrijpen waarom iemand iets doet, leer je mensen kennen en kun je er je voordeel mee doen. Ik heb geprobeerd om mijn medesoldaten te begrijpen, wanneer ze zich anders gingen gedragen. Het was zeker niet eenvoudig om me in de motieven van mijn meerderen in te leven; soms werd er een bevel gegeven, eenvoudig omdat het van hogerhand kwam.

Iemand die ooit eens naar het waarom ervan vroeg, werd beloond met een dag 'tonnendienst'.

Zelfs na het douchen bleef de man naar stront ruiken, de stank was als het ware onder zijn huid gekropen.

Ik nam me voor, dat wanneer ik ooit zo'n bevelvoerende functie zou vervullen, ik steeds helder zou zijn in waarom ik dingen doe.

Ik heb uitgekeken naar de achtentwintigste februari, de dag dat ik na bijna twaalf maanden met groot verlof uit militaire dienst mag.

Voorlopig ga ik leidinggeven aan de dode takken in het bos, het onkruid in de kasteeltuin, de rietkraag in de gracht en de stapel stenen die de beschadigde toegangspoort moet herstellen. Ik heb mijn oude betrekking op kasteel Wijchen weer terug. Over een jaar of twee zal ik als miliciens misschien opnieuw opgeroepen worden voor een paar weken herhaling. Ik houd er rekening mee.

SIGNALEMENT

van *van Rossum Kennelijk*
 Zoon van *Gerardus*
 En van *Abria Jacobs*
 Geboren te *Wijchen (Gelderland)*
 Op *5 October 1873*
 Laatst gewoond te *Wijchen (Gelderland)*
 Lengte (meter) { bij aankomst bij het korps. *1.727*
 Aangezicht *Smal* Haar *blond*
 Voorhoofd *gevoerd* Wenkbrauwen *ideaal*
 Oogen . . . *blond* Merkbare {
 Neus . . . *gevoerd* teekenen { *gevoerd*
 Mond . . . *ideaal* Gehuwd *nee*
 Kin . . . *lang* *Gen. N. N. 549 Lt. V.*
 Heeft de kinderziekte gehad in 18 . . .
 Is gevaccineerd in . . . . . 18 *74*.
 Is gerevaccineerd in . . . . . 18 *93*.
 Godsdienst: *Romeesch Catholiek*
 Vroeger beroep of ambacht: *arbeider*
 Naam, betrekking en adres van de naaste familiebetrekking
Cy. v. Rossum landbouwer te Wijchen

NUMMERS.	1893	1894	18 .	18 .	18 .	18 .	18 .	18 .
Stamboek-	<i>83425</i>	<i>83425</i>						
Controle-	<i>407</i>	<i>407</i>						
Wapen-	<i>4699</i>	<i>4699</i>						
Serieletter- en No.	<i>A.403</i>	<i>A.403</i>						
Schoeisel no. en let.	<i>30B</i>	<i>30B</i>						

Standplaats van het depot: 30 Grooten Oudekerk

Een weekloon voor één dag werken!

Van eind augustus tot begin september 1896 ben ik op herhaling geweest; de sfeer is compleet anders dan twee jaar geleden, de officieren gedragen zich minder gespannen wanneer ze met ‘de oude hap’ te maken hebben. Disciplinaire straffen zijn er naar mijn weten in die twee weken niet uitgedeeld. Een vakantie is het niet geworden: marcheren, klauteren, poetsen en schieten stonden nog steeds op het programma, maar we gingen er anders mee om; na veertien dagen zou het allemaal weer voorbij zijn. Dat vooruitzicht hadden we een paar jaar geleden niet.

Van kasteel Wijchen probeer ik te maken wat ervan te maken is met de beperkte begroting. Bij de Belgische eigenaar heb ik mijn bezorgdheid geuit over de bouwvallige staat en brandveiligheid van het gebouw*. Ik heb op alle verdiepingen emmers met bluszand geplaatst; bluswater kan men uit de gracht putten.

Terwijl ik in de kasteeltuin nog een winterklus verricht, rijdt het rijtuigje van mijn vorige werkgever de oprijlaan op. De notaris is naar mij op zoek en heeft me gevonden. Ik verontschuldig me de uitgestoken hand niet te beantwoorden; mijn smerige handen zijn een legitiem excuus. De begroeting blijft verbaal.

‘Ik heb je nodig, Kees. Er moet een verkoopakte opgesteld worden; de cliënt heeft er haast bij en helaas zijn onze beide klerken door griep geveld. Het heerst in het land, maar gelukkig tref ik jou hier in goede gezondheid aan. Het is een dagdeel werk.’

*In 1903 koopt Jonkvrouw Adriana Wilhelmina van Andringa de Kempnaer uit Den Haag het kasteel met tuin en boerderijen voor f 26.850. In de Sinterklaasnacht van 1906 brandt het kasteel volledig uit door een schoorsteenbrand. Alleen het staande muurwerk blijft gespaard. Meubilair, bibliotheek en kunstschaten vallen allemaal ten prooi aan de vlammen.

‘Ik weet niet of ik het nog kan, meneer. Ik ben er lange tijd uit geweest. Maar ik wil u uit de brand helpen. Proberen kan ik het altijd.’

Notaris Verbunt is zichtbaar opgelucht: ‘Je ontvangt uiteraard de vergoeding die staat voor het compareren van de akte. Ik heb het laten uitrekenen: elf gulden zijn wij u verschuldigd.’

Ik kan mijn oren niet geloven; voor dat bedrag moet ik anderhalve week werken!

Meteen na de Kerstdagen meld ik me ten kantore en neem, met schone handen en colbert met armstukken, plaats aan mijn oude lessenaar. Kantoorklerk, het is niet mijn roeping.

Ik moet weer wennen aan de ambtelijke taal en struikel regelmatig over zinnen als:

Bij gebreke van behoorlijke voldoening van de koop- en onkostpenningen ten verschijndagen zullen de koopers daarboven moeten betalen tien ten honderd van den koopprijs bovendien zullen zij aan mij moeten betalen tien centen voor elke mondelinge of schriftelijke buitengerechtelijke aanmaning aan hen of hunnen medeschuldenaren gedaan of verzonden, benevens tien centen aan den bezorger van zoodanige aanmaning.

Morgen mag ik gelukkig opnieuw vuile handen hebben en verdwijnt het colbertjasje met armstukken in de mottenzak.

A. 1.

1898.

Deel 13

N° 343

Extract uit het register van waard-
loopige aangiften van openbare verkoop-
tingen van roerende goederen ten
kantore der Registratie enz. te Wijchen

Den 31^e December 1898 zeven en negentig
Compareerde ten dezen kantore Kornelis van Rosfum
kantoorbediende te Wijchen in hoedanigheid van ge-
machtigde van den Notaris Petrus, Emilius, Victor, Maria-
Terbunt, aldaar.

Die verklaarde, dat genoemde Notaris publick zal verkoopen
Op Maandag 3 Januari 1898 des voormiddags ten 10
ure op het stuk ten vergoete van Antonius, Johannes, Fran-
ciscus verkeijen van Etvelde, Kantoorrechter te Boornmeer,
halhout en eike boomen waaspande onder Sambeek op Ibraad
zand, Jennistensbroek, en aan den dijk van Sambeek naar
Oploo, den schuurant toebehoorende.

Kornelis van Rosfum als schrijver en getuige bij de openbare verkoop van
het hout van een bosperceel.

Anna Driessen

Met Hent, mijn broer Wilhelm en een paar kameraden uit de diensttijd ga ik in Nijmegen de jaarmarkt met kermis op. Bij de kop van Jut heeft de exploitant na ons bezoek een nieuwe houten hamer tevoorschijn moeten halen; de fraaie rozetten laten we ons als militaire onderscheidingstekens omspelden.

Gesterkt door dit succesje betalen we daarna enkele stuivers om bij de schiettent te bewijzen dat we de aantekening voor schutter in het militaire zakboekje waardig zijn. Onze verrichtingen met de luchtbuiks worden gadeslagen door een groepje juffrouwen. Enkelen ken ik van gezicht, ze moeten ook uit Niftrik of Wijchen komen. Wanneer mijn schoten door de kermisman beloond worden met een grote sigaar in luxe verpakking, sta ik een beetje onhandig met de prijs in mijn handen. Waar laat ik dat ding? Een van de juffrouwen, volgens mij de knapste uit het gezelschap, biedt aan om hem voor mij in haar handtasje te bewaren. ‘Kees van Rossum, toch? Je komt ook uit Niftrik. Anna Driessen, aangenaam.’

Het damesgroepje sluit zich bij ons aan. Anna en ik hebben die avond verder niet meer aan de gewonnen sigaar gedacht. De volgende dag, zondagochtend vroeg, komt ze met de prijs bij de achterdeur; ze botst bijna tegen mijn vader op, die nog voor de hoogmis het vee gaat verzorgen.

‘Meneer van Rossum, ik was dit vergeten terug te geven aan uw zoon Kees. Is hij er?’

‘Hij is met zijn broer op de akker. Ze zijn terug voor de mis begint, zal ik het even aannemen?’

Ik heb verkering gekregen met mejuffrouw Driessen. De sigaar, die ze onbedoeld voor mijn vader meebracht, opende deuren en harten. Anna Driessen wordt door mijn vader, mijn broer en zus liefdevol opgenomen in onze familie. Ik heb betaald werk bij het kasteel en Anna heeft een betrekking als dienstmeid bij een gegoede familie in Oss. We sparen om te kunnen trouwen.

De negentiende eeuw is de twintigste geworden, we schrijven het jaar 1900. Aan het kasteel zelf is weinig eer te behalen. Er zijn in het gebouw veel rotte plankieren; enkele vertrekken zijn al jaren afgesloten vanwege de slechte vloerdelen.

Ik doe mijn best om het slot er voor het oog goed uit te laten zien, meer verwachten de huidige bewoners niet van mij. Mijn ijver moet iemand opgevallen zijn; de kasteelheer van Hernen nodigt me uit voor een sollicitatiegesprek ten kastele. Slot Hernen is goed onderhouden; de familie Den Tex heeft alleen al voor de tuin zes man personeel, het onderhoud van het gebouw is in handen van eveneens een zestal werklui. Waarschijnlijk is er ook nauwelijks bezuinigd op keuken- en bedienend personeel. Hier loopt alles op rolletjes; ik ben benieuwd welke taak de familie voor mij in gedachte heeft.

Marlin model 1881

‘Het is je grote wens om jachttopziener te worden, is het niet?’

‘Ja meneer. Mag ik vragen hoe u dat weet? Ik praat er niet zoveel over.’

‘Ik jaag samen met mr. Walraven Elias Johan baron van Balveren, kasteelheer van Huis te Leur en met jouw oude bovenmeester. We deelden samen een prima jachttopzichter, maar de man is helaas vrij recent overleden. Op zoek naar een geschikte opvolger liet de bovenmeester jouw naam vallen. Lijkt het je wat?’

‘Kan ik dat? Is daar een opleiding voor?’

‘We denken dat jij daar de geschikte persoon voor bent. Die opleiding betalen wij voor je. Wat vind je?’

‘Geweldig, meneer! Altijd buiten. Ik doe het!’

‘Heb je ervaring met jagen?’

‘Ik ben een paar keer drijver geweest bij een jacht, meneer. Ik heb alleen in militaire dienst geschoten. En met een luchtbuiks op de kermis.’

‘Ik heb hier het jachtgeweer en bijbehorende munitie van je voorganger. Hij had ondertussen recht op eigendom, maar de weduwe wil het ding niet in huis hebben. Wij vinden het een goed idee dat jij het krijgt. Wanneer je twee jaar bij ons in dienst bent, is het van jou. Het is een Amerikaans geweer, het beste wapen dat we toentertijd konden vinden. De baron en ik hebben hetzelfde geweer: een Marlin model 1881, gemaakt in 1890, een ‘lever action rifle’, een hefboom geweer, kaliber 38-40. We betalen je een traktement, kledinggeld en munitie. Per berechte stroper ontvang je bovendien een bonus van vijf gulden. Akkoord?’

‘Ja, meneer. Wanneer ga ik beginnen?’

‘Ik weet niet of je een opzegbeding hebt bij het kasteel. Ik ga snel eens met die bewoners praten. Hier komen we wel uit. Ik nodig je binnenkort uit voor wat schietoefeningen. Bij de ruïne van kasteel Batenburg hebben we de ruimte en storen we niemand. We hebben uit de Verenigde Staten een ‘trap’ laten komen. Daarmee wordt een projectiel de lucht ingeschoten dat de vlucht van een vogel nabootst.

We proberen het projectiel te raken. Tijdens de Olympische Spelen onlangs in Frankrijk werd het erkend als een olympisch onderdeel. Je kunt meteen wennen aan je geweer. De baron zal je ook graag willen ontmoeten, denk ik.'

Ik krijg het gebied ten noordwesten van Wijchen en de polder ten westen van Oss te beheren, bijna twintigduizend bunder*; ik had een nieuw rijwiel moeten bedingen

Ik wist niet dat de bovenmeester jaagde; hij is een voortreffelijk schutter, hij mist maar zelden.

Mr. Walraven Elias Johan baron van Balveren is een geschikte vent; achter zijn indrukwekkende Bismarck-snor gaat een vriendelijke man schuil. Hij neemt de tijd om me de geheimen van het Marlin geweer te verklappen en begeleidt mijn eerste stappen in jagerslaarzen. Mijnheer Den Tex is de meest ervaren schutter van het gezelschap; ik verbaas me over zijn vaardigheid met het wapen.

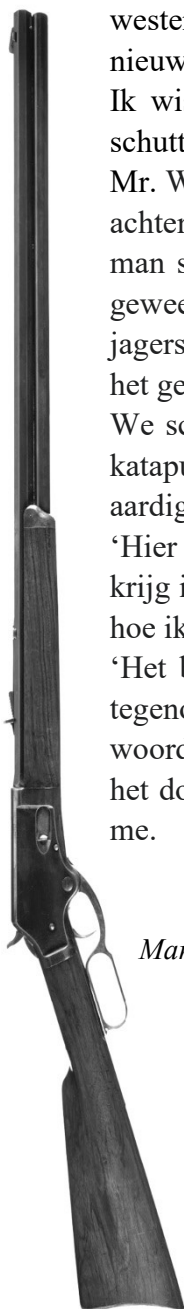
We schieten de hele zondagmiddag op lemen schijven die met een katapultmechanisme de lucht ingeschoten worden. Ik heb naderhand aardig wat schijven die ik miste, 'no bird', bij elkaar kunnen rapen.

'Hier word je vanzelf beter in', troost de bovenmeester. Ter plekke krijg ik meteen aanwijzingen hoe ik mijn geweer moet verzorgen en hoe ik er voor mijzelf en mijn omgeving veilig mee omga.

'Het beste wapen van een jachttopziener is zijn overtuigingskracht tegenover een wetsovertreder, een geschouderd geweer kan je woorden kracht bijzetten. Neem alleen je wapen ter hand en laadt het door wanneer je de intentie hebt om te schieten', leert de baron me.

Marlin 1881 kaliber 38-40

* een bunder is 100 m x 100 m = 1 hectare

Jachtopziener en onbezoldigd rijksveldwachter

Ik wordt tevens onbezoldigd rijksveldwachter met standplaats Oss. Mijn meerderen vinden dat ik voldoende toegerust ben voor mijn taak. Ik ben er zelf niet erg gerust op. Om me voor mijn benoeming te bekwamen in mijn nieuwe functie bestudeerde ik het wetboek van strafrecht, de visserij- en jachtwet, het provinciaal-, polder- en brandreglement en de gemeenteverordeningen.

Een tiental jaren voor mijn aanstelling in Oss had de burgemeester naar ik vernam al gewezen op de toenemende baldadigheden, vechtpartijen, mishandelingen en inbraken, die toen hun dieptepunt kenden met de moord op een wachtmeester. Een groep bendeleden terroriseerde de regio. Hij achtte daarom een reorganisatie van de politie nodig. Daardoor kon de politie zich voortaan alleen met het echte politiewerk bezig houden: het opsporen van misdadigers, het inwinnen van inlichtingen over gepleegde misdrijven en de naleving op de wetgeving over toelating van vreemdelingen in het district. Ik bekommer me hoofdzakelijk over handhaving van de visserij- en jachtwet.

Bij problemen, zo krijg ik te horen, kunnen we terugvallen op de marechaussee. Bij 't Gengske, nabij de Heuvel en de Burgwal werd een vaste politiepost ingericht. Vijf rijksveldwachters en een tiental marechaussees zouden er permanent beschikbaar zijn, terwijl we ook een beroep konden doen op manschappen uit de regio.

In deze onrustige omgeving mocht ik mijn werk doen.

Om wat orde en gezag te krijgen, heb ik als beginnende handhaver, door menige zure appel moeten heen bijten. Ik begon met preventief op te treden en te waarschuwen. Preventief optreden is zeer vermoeiend, als ik vertel dat er veel gestolen wordt en dat de ongeveer honderdvijftig moestuinen, die onmiddellijk om de plaats liggen, met bovendien de boomgaarden en tuinen van vele in het buitengebied wonende boeren, een groot deel 's nachts het terrein

zijn van brutale diefstallen. Dan laat ik de nachtelijke tochten van de wilddieven nog buiten beschouwing; soms is het op het land en in de velden, zodra de duisternis is ingevallen, drukker dan overdag.

Wekenlang ben ik er met een collega dagelijks en vaak ook 's avonds en 's nachts op uit getrokken om stropers te kunnen betrappen. Het hoeven niet eens heterdaadjes te zijn; het bezit van een jachtgeweer, stroppen of een onder de jas verborgen konijntje zijn voldoende reden om iemand staande te houden. Ik heb nog geen bonus van vijf gulden kunnen verdienen. Zo nu en dan tref ik een lege strik aan op paadjes bij houtwallen. Ik maak ze meteen onklaar en probeer me op die plek, wanneer de duisternis invalt, verdekt op te stellen om de stroper, die zijn gang langs zijn uitgezette strikken maakt, te kunnen betrappen.

Ik heb tot nu toe met deze strategie geen geluk gehad; vrouwe Fortuna was steeds met de slechteriken.

Een enkele keer trof ik een gevulde strik; meestal had het konijntje zichzelf naar het hiernamaals gewurgd. Bij twijfel gaf ik het beestje de genadeklap. Ik weet altijd wel wat armelui te vinden, die ik blij kan maken met een stukje vlees. Ik pas ervoor om het voor mijzelf te confisqueren.

Tijdens de opleiding voor jachtopzichter bespreken we, behalve de noodzakelijke wetskennis betreffende jacht- en wildbeheer, dit soort zaken. 'Wordt zelf geen stroper, maar leer je als een stroper te gedragen. De wijsheid van 'dieven vangen dieven', gaat maar ten dele op voor iemand die gezag vertegenwoordigt.

'U zorgt voor een smetteloos blazoen!' waarschuwt de instructeur.

Gesterkt met deze kennis zit ik vanavond tegen een boomstronk in het struikgewas bij Huis ten Horssen te wachten. Vanmiddag trof ik hier bij een konijnenhol, verstopt onder de struiken, netten met grondankertjes aan. Iemand is van plan om met een fret de konijnenfamilie de stuipen op het lijf te jagen. Het afgerichte roofdiertje jaagt de konijnen de onderaardse woning uit. De netten houden de vluchtende diertjes gevangen; de stroper maakt met een korte tik in de nek een einde aan hun leven. Een enkele keer bedraagt de buit meer dan zes konijnen. Blijft de fret achter in de

konijnenwoning, dan is er waarschijnlijk een worp van jongen die niet kan vluchten. De nestrover eist dan meteen zijn beloning op. Soms moet een stroper een poos wachten tot hij zijn jagertje terug heeft. Dit is het meest geschikte moment om de wilddief in de kraag te grijpen.

Ik moet in slaap gesukkeld zijn. Geritsel in de struiken en daarna het tikken op de grondankertjes naast de konijnenpijpen, zorgen ervoor dat ik meteen bij de les ben. Ik herken de man met zijn frettenkooitje, hij woont in Leur en werkt als landarbeider bij diverse boeren uit de streek. Giel, heet hij.

Ik laat hem rustig zijn werk doen. Zodra hij het eerste konijntje de doodklap heeft gegeven, grijp ik in. Het is niet nodig dat hij het hele gezin vermoordt.

Ik hoef niet lang te wachten. Het is een ongepast compliment, maar de kerel verstaat zijn vak.

‘Halt! U bent aangehouden wegens overtreding van de jachtwet.’

De man schrikt zich een hoedje en laat de buit meteen los. Ik dirigeer de stroper weg van de netten en bevrijdt de rest van de familie door de grondankertjes los te trekken. De konijnen weten zichzelf te bevrijden.

‘Mijn fret! Ik moet mijn fret!’ protesteert de marodeur.

‘Oh, daar wachten we even op. Die komt wel en wij hebben de tijd, nietwaar.’

‘Meneer, als ik u dit konijntje geef, laat u me dan gaan?’

Ik verwaardig me niet om een antwoord te geven. Mijn hand rustend op mijn geschouderd geweer, doet de stroper verder zwijgen. Hij wacht met een stukje vlees bij de opening van de konijnenburcht waarin de fret eerder verdwenen is. We hoeven niet lang te wachten. Met de buit in de ene en het kooitje met de fret in de andere hand loopt de man kreunend en zuchtend voor me uit naar Wijchen. Op de politiepost is niemand aanwezig. Bij mijn benoeming heb ik de sleutel van het cellengebouwje ontvangen. Er zijn drie stalen deuren met ieder een luikje en een kijkgat. Achter de eerste deur logeert al iemand. Het stinkt er naar urine en braaksel. Waarschijnlijk een donkaard die er zijn roes mag uitslapen. Cel twee is vrij. De man uit Leur mag zijn broekriem en schoenveters inleveren; ik fouilleerde

de man eerder bij het staande houden. De buit en de kooi met de fret gaan niet mee de cel in.

Klik op het terugpijltje in de linkerbovenhoek om terug naar de website te gaan.